

Hargitai Evelin Gabriella

Dobrosława és Andrzej Świerczyński: *Szólásmondások többnyelvű szótára*

Ismét olyan szótár jelent meg a könyvpiacra, amely azt bizonyítja, hogy a kézikönyveknek nem csak a polcon a helyük. A *Szólásmondások többnyelvű szótára* egyszerre tudományos igényű összeállított munka és gondolkodtató-szórakoztató könyv. Szinte egész történetek bontakoznak ki a szócikkek mögött, ezért (szótár esetében szokatlan módon) akár elejétől a végéig is elolvashatjuk.

A kötet lengyel szerzőpárosa (stílszerűen kifejezve) nagy fába vágta a fejszékét, amikor közel hatszáz lengyel közmondást gyűjtött össze, még hozzá címszavak szerint csoportosítva; angol, francia, spanyol, német, orosz, olasz és latin megfelelőikkel együtt. A magyar kiadásban a listák természetesen a magyar fordításokkal is kiegészülnek. Ezek is „valódi” közmondások, a bibliográfia szerint a *Magyar szólásszótár*ból és O. Nagy Gábor munkáiból származnak. Így ez a gyűjtemény akár arra is alkalmas, hogy bővítsük ismereteinket a magyar közmondások terén: sok ritka szólásmondás is megtalálható benne. (Például valószínűleg kevesen ismerik, hogy „*Egy kanál ecet elront egy hordó mézet.*”, vagy azt, hogy „*Káros igazságnak legjobb rejteke a hallgatás.*”)

Természetesen ennél sokkal többet tudhatunk meg a kötetből. Az egyes nyelvek közösségének gondolkodásába is bepillantást enged a gyűjtemény. Meglepő hasonlóság van a kötet szólásai között, amit a nyelvrokonság vagy a földrajzi közelség nem feltétlenül magyaráz. Természetesen a *gordiuszi csomó*, a „*Ha a hegy nem megy Mohamedhez, Mohamed megy a hegyhez.*”, stb. mondásoknál nyilvánvaló, hogy közös töről fakadnak a különböző nyelvekben. Ám érdekes, hogy az idő az angol, német, olasz nyelvekben is pénz, valamint minden nyelvben repül, szárnya van, vagy éppen elszalad.

Ugyanennél a címszónál maradván, az idő – úgy tűnik – minden európai nép számára tanítómester. Persze, ezeknél a szólásoknál még érthető a hasonlóság: az ember alapvető megfigyeléseit, bölcsességeit közvetítik. De vajon mi magyarázza, hogy a lengyelek, angolok, franciák, spanyolok, németek, oroszok, olaszok és a régi latinok is egyforma mondást alkottak erre: „*Addig üsd a vasat, amíg meleg.*” Vagy miért mondja minden nyelv ugyanúgy, hogy „*Ki mint veti ágát, úgy alussza álmát.*”, vagy azt, hogy „*A papír mindent elbír.*”?

Vajon egymástól függetlenül alakult ki minden nyelvben, hogy „*Ajándék lónak ne nézd a fogát.*”?

Ahol pedig nem találni szó szerinti egyezést, a különböző, de egyforma jelentésű szólásokból talán megismerhetjük kissé a nyelvek sajátosságait, beszélőik gondolkodását: míg az angolok és a németek így mondják „*Keleten vagy nyugaton, a legjobb otthon.*”, a spanyolok hitvallását így fordíthatnánk: „*Az én házam, az én otthonom minden pénzt megér.*”, az olaszok pedig így fejezik ki az otthon és a haza szeretetét: „*A szülőhelyünkön minden fűszállal jól lehet lakni.*”.

Haszonnal forgathatják a *Szólásmondások többnyelvű szótárát* mindazok, akiket érdekelnek az idegen nyelvek, akik szívesen hasonlítják össze a különböző idiómákat. Meglepő, de ez a kötet szinte regényként is olvasható, némi nyelvtudással kultúrtörténeti enciklopédiává avathatjuk.